

1
(42)

2010

LATVIJAS TAUTSAIMNIECĪBA:

MAKROEKONOMISKĀS APSKATS

Ekonomikas attīstības pamatrādītāji

Ekonomiskā politika

Makroekonomiskā attīstība

Iekšzemes kopprodukts

Apstrādes rūpniecība

Investīcijas

Ārējā tirdzniecība

Maksājumu bilance

Cenas

Monetārie rādītāji

Valsts kopbudžets

Iedzīvotāju ienākumi

Nodarbinātība un bezdarbs

Baltijas valstis

Latvija: 2010

Teritorija, tūkst. km ²	64,6
Iedzīvotāju skaits 01.01.2010. (tūkst.)	2 248
tai skaitā:	
pilsētās	1 524
no tiem galvaspilsētā Rīgā	706
laukos	724

Nacionālā valūta: lats (LVL)

Ekonomikas attīstības pamatrādītāji

	2006	2007	2008	2009	2010p
pieaugums pret iepriekšējo gadu, procentos					
Iekšzemes kopprodukts	12,2	10,0	-4,6	-18,0	-3,0
Patēriņa cenas	6,5	10,1	15,4	3,5	-2,7
procentos pret iekšzemes kopproduktu					
Vispārējā valdības sektora deficitis vai pārpalikums	-0,5	-0,3	-4,1	-8,9*	-8,5
Vispārējais valdības parāds	10,7	9,0	19,5	36,1*	55,1
Eksporta-importa saldo	-21,5	-20,2	-13,1	-0,9	2,2
Bezdarba līmenis (darba meklētāju īpatsvars, % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, 15-74 gadi)	6,8	6,0	7,5	16,9	18,2

	2008				2009			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
pieaugums pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu, procentos								
Iekšzemes kopprodukts	0,5	-1,8	-5,2	-10,3	-17,8	-18,4	-19,0	-16,9
Patēriņa cenas	16,4	17,7	15,8	12,0	9,2	4,7	1,6	-1,1
procentos pret iekšzemes kopproduktu								
Vispārējā valdības sektora deficitis vai pārpalikums	0,9	0,5	-3,0	-14,3	-7,7	-7,3	-6,0	-14,8
Eksporta-importa saldo	-16,0	-12,7	-13,1	-10,8	-4,4	0,0	-0,7	1,4
Bezdarba līmenis (darba meklētāju īpatsvars, % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, 15-74 gadi)	6,5	6,3	7,2	9,9	13,9	16,7	18,4	19,7

p – Ekonomikas ministrijas prognoze; * operatīvie dati, *Eurostat* validācijas procesā esošie dati

Ekonomiskā politika

2008. gada nogalē, lai novērstu tālaku ekonomisko aktivitāšu pazemināšanos, atjaunoju aktīvitāti Latvijas finanšu tirgos un sabalansētu budžetu izdevumus ar sarūkošajiem valsts ieņēmumiem, Latvijas valdība noteica konkrētus darbības virzienus krizes pārvarēšanai. Tie ir ietverti Latvijas ekonomikas stabilizācijas un izaugsmes atjaunošanas programmā (pieņemta Sacimti 2008. gada 12. decembrī, atjaunota 2009. gada 16. jūnijā). Galvenie ekonomiskās krizes pārvarēšanas rīcības virzieni ir:

- stingra un stabila monetārā politika, kas balstīta uz fiksētu nacionālu valūtu piesaistīti vienotai Eiropas valūtai. Valdība veiks visus nepieciešamos solus, lai izpildītu Māstrihtas konvergences kritērijus, kas nodrošinās eiro ieviešanu 2014. gada 1. janvārī;

- stingra fiskālā politika – valsts un pašvaldību tēriju sabalansēšana ar ieņēmumu sniegtajām iespējām. Lai nodrošinātu turpmāku kopbudžeta deficitu mazināšanos, fiskālās konsolidācijas pasākumu rezultātā, kā mērķis tiek izvirzīts 2010. gadā nodrošināt budžeta deficitu 8,5% no IKP. 2011. gadā - 6% no IKP un 2012. gadā izpildīt Māstrihtas kritēriju – budžeta deficitīs zem 3% no IKP;

- Latvijas tautsaimniecībā (gan publiskajā sektorā – valsts pārvaldei un pakalpojumos, gan privātajā sektorā) nodarbināto atalgojuma līmeņa samazināšana un pieskaņošana tautsaimniecības produktivitātes sniegtajām iespējām;

- valsts pārvaldes aparāta efektivizēšana, izglītības, veselības un citu publisko pakalpojumu sektoru reformas, samazinot un pārstrukturējot šajos sektors nodarbināto cilvēkresursus, ministriju un to padotībā esošo aģentūru darbības un skaita optimizēšana;

- darba tirgus elastības palielināšana, veicinot bezdarbnieku pārkvalificēšanos un atgriešanos darbā;

- ekonomikas konkurētspējas uzlabošana, koncentrējot ES struktūrfondu finansējumu, lai palielinātu atbalstu eksportspējām nozarēm un infrastruktūras projektiem;

- administratīvā sloga samazināšana komersantiem, īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem;

- finanšu sektora stabilizācija – valsts atbalsta sniegšana kredītiestāžu uzticamības un darbības spēju stiprināšanai līdz ar kredītiestāžu pastiprinātu uzraudzību;

- sociālās aizsardzības pasākumu saglabāšana sociālās sprīdzēs mazināšanai.

Valdībai ir izdevies stabilizēt valsts finanšu sistēmu. Ir uzsāktas vairākas būtiskas reformas – tiek uzlabota valsts pārvaldes efektivitāte, reformētas izglītības un veselības sistēmas. Vienlaikus valdība īsteno virknī pasākumus uzņēmējdarbības veicināšanai un administratīvo šķēršļu novēršanai nodoklu politikas un administrēšanas, maksātnespējas procesa, nekustamā īpašuma reģistrācijas, tūrisma, būvniecības u.c. jomās. Mikrouzņēmumu atbalstam valdība ir noteikusi veicināmos pasākumus, lai izveidotu mikrouzņēmumu darbībai veicinoši vidi, izglītotu uzņēmējus, kā arī veiktu citus pasākumus, lai bez darba palikušos iedzīvotājus mudinātu uzsākt komercdarbību, tādējādi mazinot bezdarba līmeni.

Ir veikta ES fondu pārdale, ievērojamus līdzekļus novirzot uzņēmējdarbības un eksports atbalstam. No 2009. gada jūnija darbojas eksports kredītu garantiju sistēma. Kopumā finansējums uzņēmējdarbības veicināšanai un attīstībai ir pieejams vairāk nekā 20 atbalsta programmu ietvaros. Atbalsta pasākumiem līdz 2013. gadam ir paredzēti līdzekļi vairāk nekā 441 milj. latu apmērā, papildus nodrošinot ievērojamu privātā līdzfinansējuma apjomu.

Makroekonomiskā attīstība

Pēc vairāku gadu straujās ekonomiskās izaugsmes, kad IKP vidējie gada pieauguma tempi 2005.-2007. gados bija gandrīz 11%, Latvijas ekonomikā 2008. gadā, globālās finanšu krīzes rezultātā, iestājas recessija. Krīzes dzīlumu Latvijā pastiprināja ārējā sektora izteiktā nesabalansētība, kas izveidojās straujās izaugsmes gados. Būtiskais privātā patēriņa un investīciju pieaugums, kas notika straujākos tempos nekā kopējā ekonomiskā izaugums, balstījās lielā mērā uz nozīmīgu ārējā kapitāla ieplūdi. Tas arī noteica maksājumu bilances liela tekošā konta deficitā izveidošanos un līdz ar to Latvijas ekonomikas ievainojamības palielināšanos. Izsīkstot finanšu ieplūdei, notika straujūs privātā patēriņa un investīciju samazinājums, tāpat bija vērojama būtiska preču un pakalpojumu eksporta - importa bilances korekcija, kā arī izlaides apjomu kritisms.

2009. gadā turpinājās Latvijas ekonomikas lejupslīde un IKP samazinājās par 18%. Gada otrajā pusē ekonomisko aktivitāšu samazinājums vairs nebija tik straujš. Tājā pašā laikā pasaules nozīmīgākajās attīstības valstis un vairākās attīstītajās ekonomikās sāka iežīmēties pozitīvas attīstības tendences un pakāpeniski uzlabojoties ekonomiskajai situācijai vairumā mūsu galveno tirdzniecības partnervalstu – 2009. gada otrajā pusē ir atsācies neliels eksporta apjomu pieaugums. Tomēr kopumā 2009. gadā eksporta apjomi bija gandrīz par 14% mazāki nekā gadu iepriekš.

Ieksējā pieprasījuma samazināšanās dēļ ir sarukusi ārējā nesabalansētība. Lielis un nepārtraukti augošs tekošā konta deficitis, kas bija raksturīgs Latvijai vai-

rāku gadu garumā, 2007. gada otrā pusē šāka samazināties, un kopš 2009. gada sākuma tekošā konta bilance jau ir pozitīva.

Sarūkot iekšējam pieprasījumam un mazinoties piedāvājuma puses faktoru ietekmei, kopš 2008. gada vidus pakāpeniski mazinās patēriņa cenas. 2010. gada februārī 12 mēnešu deflācija bija 4,2% (2008. gada decembrī 12 mēnešu inflācija bija 10,5%). Arī 2010. gadā ir gaidāma deflācija, un gada laikā cenas var samazināties vēl par dažiem procentiem. Kopējo cenu līmeni galvenokārt mazinās vājais pieprasījums, kas saistīts ar iedzīvotāju ienākumu samazinājumu un bezdarba pieaugumu.

Ekonomisko aktivitāšu samazinājums būtiski ietekmē nodarbinātības rādītājus. 2009. gadā nodarbināto iedzīvotāju skaits turpināja strauji mazināties – gada beigās nodarbināti bija 932,6 tūkst. cilvēku jeb par 14% mazāk nekā 2008. gada beigās. 2009. gada 4. ceturksni bezdarba līmenis sasniedza 19,7% (2008. gada beigās tas bija 9,9% līmenī).

2010. gadā Latvija vēl nevar rēķināties ar ļoti būtisku ārējā pieprasījuma pieaugumu, savukārt iekšējais pieprasījums turpinās samazināties, ko iespādos valsts budžeta konsolidācijas pasākumi. Tāpēc Ekonomikas ministrijas prognozē IKP samazinājumu arī 2010. gada pirmajā pusē. Izugsme var atsākties gada vidū, kad IKP apjoms vairs nesamazināsies, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni. Kopumā 2010. gadā IKP samazinājums tiek prognozēts 3% apmērā. Ekonomikas augšupeja var atsākties 2011. gadā.

Iekšzemes kopprodukts

Ekonomikas lejupslīde aizsākās 2008. gada 1. ceturksnī, kad IKP, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, samazinājās par 2,3% (pēc sezonāli izlīdzinātiem datiem). Nākamajos ceturkšņos recessija palielinājās un 2008. gadā IKP samazinājums bija 4,6%. Lejupslides tempi būtiski pieauga 2009. gada 1. ceturksnī, kad IKP apjomī, salīdzinot ar 2008. gada 4. ceturksni, samazinājās par vairāk kā 10%. To noteica ne tikai zemais iekšzemes pieprasījums, bet arī recessija Latvijas tirdzniecības partnervalstīs. Lai gan nākamajos ceturkšņos turpinājās iekšējā pieprasījuma samazināšanās (ik ceturksni par vairāk kā 3%), uzlabojoties situācijai ārējos tirgos, IKP krituma tempi kļuva mīrenāki. 2009. gadā IKP saruka par 18 procentiem.

Jau devīto ceturksni pēc kārtas vērojams privātā patēriņa kritums. Visstraujākais samazinājums bija 2008. gada 4. ceturksnī, kad privātās patēriņš, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, saruka par vairāk kā 8% (pēc sezonāli izlīdzinātiem datiem). 2009. gada 4.

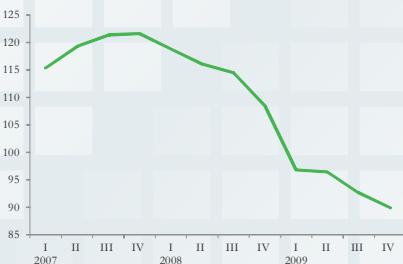
ceturksnī privātā patēriņa samazinājuma tempi ir kļuvuši mīrenāki – kritums par 3,6%, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni. Valsts patēriņš 2009. gadā saruka par vairāk kā 9%, ko noteica ne tikai būtiska izdevumu samazināšana jau 2008. gada beigās, apstiprinot 2009. gada valsts budžetu, bet arī veicot papildus budžeta konsolidācijas pasākumus 2009. gada jūnijā.

2009. gadā investīcijas samazinājās par 37,7%, jo joprojām saglabājās zema ražošanas jaudu noslodze, bankas ir loti piesardzīgas uzņēmēju kredītēšanā, kā arī būtiski ir samazināti valsts izdevumi investīcijām.

Ievērojami mazinoties iekšējam pieprasījumam, sarūk importa apjomī (2009. gadā – par 34,2%). Eksports 2009. gadā samazinājās par 13,9%. Gada otrajā pusē, stabilizējoties ekonomiskajai situācijai ārējos tirgos, jau otro ceturksni pēc kārtas ir vērojams vērā nemams eksporta apjomu palielinājums (4. ceturksnī par 5,2%, salīdzinājumā ar 3. ceturksni, pēc sezonāli izlīdzinātiem datiem).

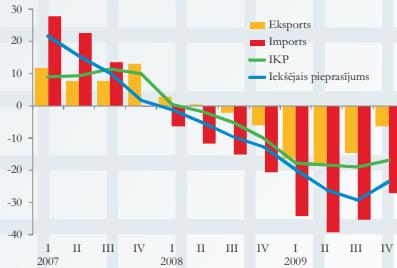
IKP dinamika pa ceturkšņiem

sezonāli izlīdzināti dati, 2006. gada 4.cet = 100

IKP izlietojums

% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu

Iekšzemes kopprodukts

Iekšējā un ārējā pieprasījuma samazinājums atsaucas uz nozaru ekonomiskām aktivitātēm. Straujāk izlaide samazinās uz iekšējo pieprasījumu vērstās nozarēs. 2009. gadā būtiski saruka mazumtirdzniecības apgrozījums (par 28%) un būvniecības produkcijas izlaide (par 34%). Šīs nozares visbūtiskāk noteica IKP samazinājumu 2009. gadā. Tirdzniecības pakalpojumu sarukums IKP samazināja par 7,3 procentpunktiem, jeb vairāk nekā trešdaļu no kopējā IKP samazinājuma. Savukārt būvniecības izlaides sašaurināšanās tautsaimniecības kopējo izlaidi samazināja par 3,1 procentpunktu, jo šīs nozares īpatsvars IKP ir zemāks.

Būtiski 2009. gadā samazinājās arī citi pakalpojumi, kas saistīti ar iekšējo pieprasījumu, bet tranzītpakalpojumi, piemēram dzelzceļa pārvadājumi un kravu apgrozījumi ostās un sarukusi pavisam nedaudz – attiecīgi par 4,3% un 2,6%, salīdzinot ar 2008. gadu.

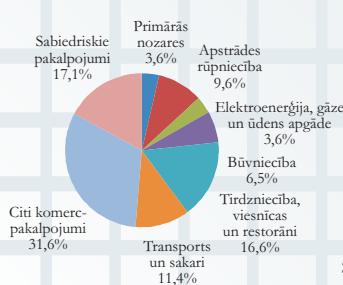
2009. gada 4. ceturksni straujākais izlaides samazinājums joprojām saglabājās būvniecības un tirdznie-

cības nozarēs – attiecīgi par 38,5% un 31,2%, salīdzinot ar iepriekšējā gada 4. ceturksni. Savukārt tirgojamajās nozarēs, paplašinoties eksporta iespējām, situācija pakāpeniski uzlabojas. Apstrades rūpniecībā izlaidē 2009. gada 4. ceturksnī, salīdzinot ar 2008. gadā 4. ceturksnī, samazinājās tikai par 9 procentiem.

Arī 2010. gadā IKP sarukumu pamatā noteiks būvniecības, kā arī tirdzniecības un citu komercpakalpojumu apjomu samazināšanās. Valsts budžeta izdevumu samazinājums atsaucas uz sabiedrisko pakalpojumu nozari (valsts pārvalde, veselības aprūpe un izglītība). Savukārt pieprasījumu pieaugums ārējos tirgos dos pozitīvus izaugsmes stimulus eksportspējām nozarēm, galvenokārt apstrades rūpniecībai un transporta nozarēi. Turpmāko periodu galvenais izaugsmes stimuls Latvijai ir jāsaista ar eksporta iespēju paplašināšanu. Izšķiroša nozīme izaugsmes nodrošināšanā ir galvenājās eksporta nozarēs – rūpniecības konkurētspējai kā starptautiskos, tā pašmāju tirgos.

IKP nozaru griezumā

2009. gada struktūra, procentos

pieaugums pret iepriekšējo gadu, procentos

Apstrādes rūpniecība

Apstrādes rūpniecībā straujākai saražotās produkcijas apjomu samazinājums bija 2008. gada nogalē un 2009. gada sākumā. To noteica ne tikai vājais iekšzemes pieprasījums, bet arī recesija galvenajās tirdzniecības partnervalstīs. Uzlabojoties situācijai ārējos tirgos, 2009. gada otrajā pusē nozarē bija vērojamas zināmas stabilizācijas pazīmes – kopš 2009. gada jūnija ik mēnesi kokapstrādes nozares un metāla izstrādājumu ražošanas apjomī par pieauguši caurmērā par 2%, bet kārtējo produkta ražošanas apjomī – par 3%. Tomēr 2009. gadā kopumā apstrādes rūpniecības izlaide samazinājās par 19,2%. Gandrīz par pusi samazinājās mašīnu un iekārtu, kā arī transportlīdzekļu ražošanas apjomī. Par trešdaļu saruka vieglās rūpniecības, nemetālsko mineralu izstrādājumu, kā arī elektrisko un optisko iekārtu ražošanas apjomī. Savukārt kokapstrādes nozarē 2009. gada laikā izlaide palielinājās par 2,6 procentiem.

Produkcijas realizāciju gan vietējā tirgū, gan

eksportā 2009. gadā kopumā saruka visās apstrādes rūpniecības nozarēs. Pie tam realizācijas ieņēmumu kritumu noteica ne tikai ražošanas apjomu sašaurināšanās, bet arī gada sākumā strauji krītošas ražotāju cenas.

Neraugoties uz pozitīvām eksporta pieauguma tendencēm 2009. gada otrajā pusē, kopumā saražotās produkcijas realizācija eksporta tirgos samazinājās par vairāk kā 20%, turklāt trešdaļa no kopejā realizācijas krituma bija saistīta ar ražotāju cenu samazinājumu eksportētajai produkcijai.

Rūpniecības produkcijas realizācijā aizvien turpina pieaugt eksportētās produkcijas ipatsvars un pēdējos mēnešos palielinās arī ražotāju cenas eksportētajai produkcijai, tādēj arī turpmāk realizācijas ieņēmumu paaugstināšanas iespējas galvenokārt būs saistītas ar ārējiem tirgiem. Nozars produkcijas eksporta struktūra būtiski nav mainījusies – gandrīz 75% produkcijas eksporta ir saistīti ar ES valstu tirgiem.

Produkcijas apjoma indekss

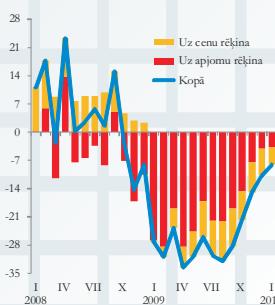
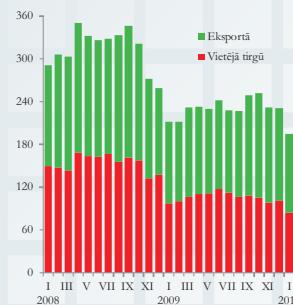
sezonāli neizglīdzīni dati, 2005. gads = 100

Produkcijas realizācija

faktiskās cenas, milj. latu

% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu

Investīcijas

Globalās finanšu krizes ietekmē, Latvijas tautsaimniecībā strauji samazinās investīcijas. Galvenie iemesli ir finanšu resursu ierobežotā pieejamība un sadārdzīnāšanās, uzņēmumu neapmierinošais finansiālais stāvoklis, zems iekšējais un ārējais pieprasījums, nākotnes nenoteiktība u.c. 2008. gadā, salīdzinot ar 2007. gadu, investīcijas Latvijas tautsaimniecībā samazinājās par 15,6%. 2009. gada investīciju apjomī turpināja samazināties (salīdzinot ar iepriekšējo gadu – par 38%) un bija 21,3% līmenī no IKP, kas ir par trešdaļu mazāk nekā 2007. gadā. 2010. gadā investīciju apjomī visdrīzāk saglabāsies esošajā līmenī, ko galvenokārt noteiks zems iekšzemes pieprasījums, ierobežotā pieeja kreditresursiem, kā arī zemais jaudu noslodzes līmenis.

Lai arī ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) ieplūde 2009. gadā bija minimāla, tomēr uzkrāto ĀTI līmenis nesamazinājās. 2009. gada beigās uzkrātās ĀTI

Latvijas ekonomikā bija 5734 milj. latu (8158 milj. eiro), t.i., gandrīz 43% no IKP. Jāatzīmē, ka 2009. gada beigās uzkrāto ĀTI līmenis apstrādes rūpniecībā ir palielinājies par 7%, salīdzinot ar 2008. gada beigām, veidojot 12,1% no uzkrātām ĀTI. Šādas tendences liecina, ka ārvalstu investoru interese par ieguldījumiem Latvijas ekonomikā nav mazinājusies, kaut arī tie ir kļuvuši piesardzīgāki investīciju plānošanā.

Gandrīz 80% no uzkrātām ĀTI ir ES valstu investīcijas, trešdaļa no tām ir jauno ES dalībvalstu investīcijas. Lielākās ieguldītāvalstis ir Igaunija (21,5% no uzkrātām ĀTI 2009. gada beigās), Zviedrija (18%), Dānija (8,7%) un Vācija (9%). Krievijas uzņēmēju investīcijas Latvijas ekonomikā 2009. gada beigās veidoja 4,6% no uzkrātām ĀTI. Nozaru struktūrā uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju lielāks īpatsvars ir ieguldījumiem pakalpojumu nozarēs.

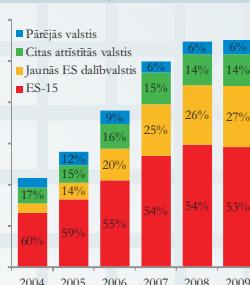
Nefinanšu investīcijas

% pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu

Uzkrātās ārvalstu tiešas investīcijas

pa valstu grupām, perioda beigās milj. latu

pa nozarēm, 2009. gada beigās procentos

Ārējā tirdzniecība

2009. gada 4. ceturksnī Latvijas preču eksporta apjomu faktiskajās cenās veidoja 1002 milj. latu, bet gadu iepriekš šajā periodā – 1033 milj. latu. Salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošajiem periodiem, preču eksporta apjomu samazināšanās bija vērojama no 2008. gada beigām līdz pat 2009. gada 3. ceturksniem. Savukārt 2009. gada 4. ceturksnī Latvijas preču eksporta apjomai jau pieauga par 3,7%, salīdzinot ar 2008. gada 4. ceturksni. Turpinoties situācijas uzlabojumiem ārējos tirgos arī turpmāk ir paredzamas pozitīvas izmaiņas eksportā.

Pēdējā gada laikā strauji sarūk eksporta cenas, mainot eksportētās produkcijas apjomus faktiskajās cenās. Īpaši strauji eksporta cenas samazinājās 2009. gada 2. un 3. ceturksnī, attiecīgi par 10,8% un 16,8%, ko pārsvārā ietekmēja straujās kokapstrādes produkcijas un metālu un to izstrādājumu cenu samazinājums starptautiskajos tirgos. Savukārt 2009. gada

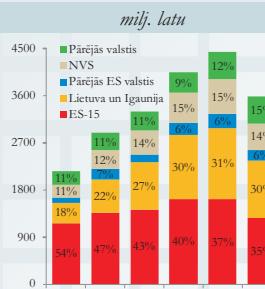
4. ceturksnī, pateicoties iepriekš minēto preču grupu lēnākiem cenu krituma tempiem, arī kopējais cenu samazinājums bija mazāks (par 6,4%, salīdzinot ar 2008. gada 4. ceturksni).

Preču eksports uz ES-15 valstīm 2009. gada 4. ceturksnī, līdzīgi kā kopējais eksports faktiskajās cenās, ir nedaudz sarucis (par 1%). Eksporta kritumu visbūtiskāk ietekmēja mašīnbūves produkcijas samazinājums, bet iešķēršotās pārejas produkcijas kopapstrādes produktiem. Savukārt eksports uz NVS valstīm sarauka straujāk (par 16%), ko galvenokārt noteica laukaimniecības un pārtikas produktu eksporta apjomu samazinājums. Tajā pašā laikā ķīmiskās rūpniecības preču eksports uz NVS valstīm 2009. gada 4. ceturksnī pieauga. Eksports uz Lietuvu un Igauniju 2009. gada 4. ceturksnī, līdzīgi kā uz NVS valstīm, samazinājās strauji, attiecīgi par 10% un 5 procentiem.

Preču eksporta dinamika

Eksporta struktūra
pa valstu grupām

Preču importa dinamika

Maksājumu bilance

Latvijā notiek maksājuma bilances tekošā konta korekcija. Tekošā konta negatīvā bilance, kas 2007. gada 3. ceturksnī sasniedza 24,8% no IKP, nepārtraukti samazinās, un kopš 2009. gada jau ir pozitīva, 4. ceturksnī sasniedzot 12,2% no IKP. 2009. gada 3. un 4. ceturksnī tekošā konta pozitīvais saldo saglabājās 10% līmeni no IKP. Vidēji 2009. gadā tekošā konta bilance bija 9,4% no IKP.

Tekošā konta izmaiņas ir saistītas ar uzlabojumiem ārējas tirdzniecības un ienākumu bilances posteņos. Ārējas tirdzniecības deficits 2009. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir samazinājies un bija 6,5% no IKP (t.sk. 4. ceturksnī – 3,6% no IKP), ko 2009. gada sākumā noteica daudz straujāks importa nekā eksporta samazinājums, bet 3. un 4. ceturksnī - straujāks eksporta, nekā importa, pieaugums.

Tekošā konta pakalpojumu bilance ir pozitīva. 2009. gadā pakalpojumu pozitīvais saldo bija 6,2%

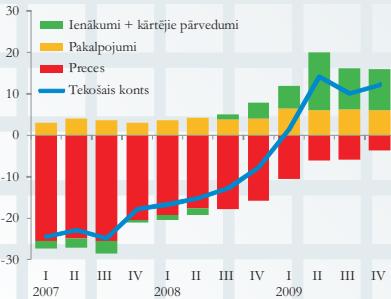
no IKP, tas ir, gandrīz pusotras reizes lielāks nekā gadu iepriekš.

Tekošā konta korekcijas notiek atbilstoši finanšu konta izmaiņām. Kopš 2008. gada 4. ceturksnī ir vērojama privātā ārvalstu kapitāla aizplūšana, kas pastiprinājās 2009. gada 1. ceturksnī, pārsniedzot iepriekšējā gada ienākošā privātā kapitāla apjomu. Kopš 2009. gada 2. ceturksnī privātā ārvalstu kapitāla aizplūde turpinājās, kaut arī daudz mazākos apjомos. Privātā kapitāla aizplūšanas negatīvo ietekmi uz finanšu konta stāvokli nedaudz mazināja valsts sektora ilgtermiņa aizņēmumi.

2009. gada 2. ceturksnī ĀTI plūsmas bija negatīvas, bet jau 3. un 4. ceturksnī tās bija pozitīvas. Ienākošo ĀTI plūsmu svārstības ir saistītas ar ieguldījumiem ārvalstu uzņēmumu pamatkapitālā, kas, atkarībā no tā lieluma, spēj nosegst ārvalstu uzņēmumu zaudējumus.

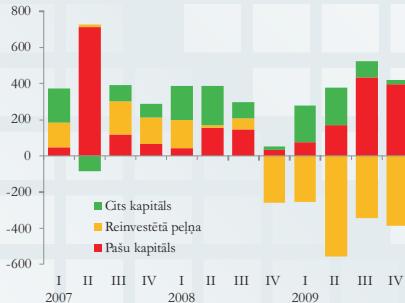
Tekošais konts

procēntos pret IKP

Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā

perioda laikā saņemtās, milj. eiro

Cenas

Patēriņa cenu samazinājums aizsākās 2008. gada novembrī, ko nedaudz piebremzēja administratīvi regulējamo cenu kāpums, kā arī pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes likmju palielinājuma 2009. gada sākumā. Pirmās uz iekšējā pieprasījuma kritumu reāģēja preču cenas, kas sāka samazināties jau 2008. gada otrajā pusē, bet pakalpojumu cenas samazinājās, sākot tikai ar 2009. gada martu. 2009. gadā 12 mēnešu deflācijā bija 1,2 procenti. Patēriņa cenu deflācijas galvenais iemesls ir iekšējā pieprasījuma samazinājums.

2010. gada janvārī mēnesā laikā cenas palielinājās par 0,2%, kas ir neraksturīgi mazs cenu pieaugums šim mēnesim. To lielā mērā noteica zemais pieprasījuma līmenis, kas bremzēja cenu pieaugumu visu iepriekšējo gadu un 2009. gada otrajā pusē jau izpauðās kā deflācija. 2010. gada februārī patēriņa cenas saglabājās iepriekšējā mēneša līmenī, bet salīdzinot ar 2009. gada februārī, tās bija par 4,2% zemākas. Gada

laikā lielākā ietekme uz cenu samazinājumu bija pārtikas produktu cenu kritumam.

Ražotāju cenu samazinājums aizsākās agrāk nekā patēriņa cenām, pie tam tās samazinājās gan vietējā tirgū realizētajai, gan eksportētajai produkcijai. 2009. gadā vietējā tirgū realizētās produkcijas cenu kritums bija saistīts galvenokārt ar straujo iekšzemes patēriņa samazināšanos, savukārt eksportētās produkcijas – ar Latvijas galveno eksportpreču, tai skaitā kokmateriālu un pārtikas preču, cenu kritumu pasaules tirgos. Gada laikā (2010. gada janvāris pret 2009. gada janvāri) apstrādes rūpniecībā vietējā tirgū realizētās produkcijas cenu kritums bija straujāks nekā eksportētajai produkcijai, attiecīgi par 7% un 2,5 procentiem.

Saglabājoties vājam iekšējam pieprasījumam arī 2010. gadā cenas turpinās samazināties. Vienlaikus jāatzīmē, ka tādās nozīmīgās preču grupās kā pārtika un enerģija cenas tomēr var palielināties.

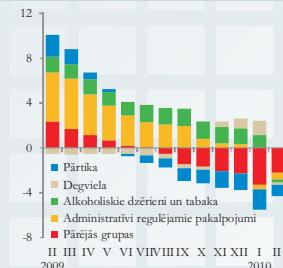
Patēriņa cenu indekss

iepriekšējā gada decembris = 100

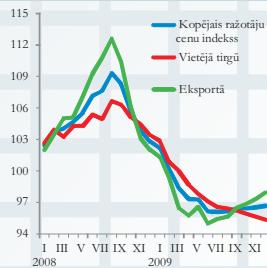
Preču un pakalpojumu grupu ietekme uz kopējo patēriņa cenu indekstu

ieguldījums 12 mēnešu izmaiņā

Ražotāju cenu dinamika apstrādes rūpniecībā

2007. gada decembris = 100

Monetārie rādītāji

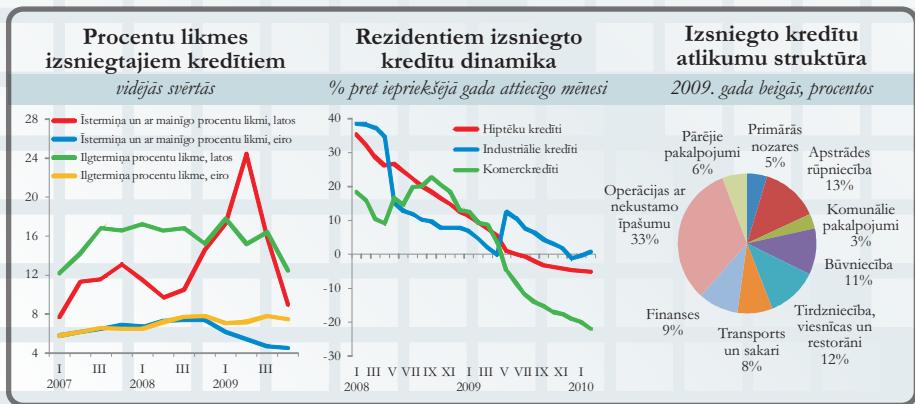
2008. gadā, globālā finanšu krīzes ietekmē, aizsākās rezidentu noguldījumu apjomu samazināšanās, kas turpinājās arī 2009. gada pirmajos trīs ceturķos. Stabilizējoties situācijai finanšu tirgū, 2009. gada beigās noguldījumi atkal pieauga, un 2009. gada decembra beigās noguldījumi bija 5153 milj. latu, kas bija par 1,7% vairāk nekā 2008. gada beigās.

2009. gadā ievērojami samazinājās kreditēšanas apjomi. Ja 2008. gada decembrī kopumā rezidentiem bija izsniegti kredīti 14,6 miljardu latu apmērā, tad 2009. gada beigās izsniegti kredīti atlīkumu apjoms bija 13,5 miljardi latu, kas ir par 7,3% mazāk nekā pirms gada. Sākot ar 2009. gada jūniju, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošajiem mēnešiem, kredītu atlīkumi sāka samazināties un 2010. gada februārī bija par 7,9% mazāki nekā 2009. gada februārī.

Komerckredītu atlīkumi ik mēnesi samazinājās jau kopš 2008. gada novembra un turpināja sarukt arī 2009. gadā. Izsniegti kommerckredītu atlīkumi

2010. gada februārī, salīdzinot ar 2009. gada februāri, samazinājās par 21,9%. Industriālo kredītu atlīkumi saglabājās 2008. gada līmenī (2010. gada februārī tie bija par 0,8% lielāki nekā gadu iepriekš). Parādoties atsevišķam atveselošanās pazīmēm uzņēmēdarbības sektorā, īpaši saistībā ar eksporta potenciāla pieaugumu, 2009. gada beigās atsevišķos mēnešos bija vērojams neliels industriālo kredītu portfēļa pieaugums.

Latvijas izsniegti īstermiņa kredītu vidējā svērtā procentu likme 2008. gada 4. ceturksnī bija 14,6%. Nēmot vērā nestabilo ekonomisko situāciju, 2009. gada sākumā latos izsniegti īstermiņa kredītu procentu likme strauji pieauga (2. ceturksnī līdz 24,4%). Situācijai stabilizējoties, procentu likme pakāpeniski samazinājās, un 2009. gada beigās bija 9%. Mazāk izteiktais svārstības gada laikā bija vērojamas ilgttermiņa kredītu procentu likmes, savukārt eiro izsniegtajiem kredītiem procentu likmes kā ierastas bija zemākas nekā latos izsniegtajiem kredītiem.

Valsts konsolidētais kopbudžets

Ekonomiskās aktivitātēs un iekšējā pieprasījuma samazināšanās atstāj negatīvu ietekmi uz budžeta ieņēmumiem. Valsts kopbudžeta ieņēmumu samazinājās jau 2008. gada nogalē. 2009. gadā kopbudžeta ieņēmumi bija 4743,7 milj. latu, kas ir par 17,3% mazāk nekā 2008. gadā. Savukārt izdevumi bija 5626,8 milj. latu, kas ir par 10,2% mazāk nekā 2008. gadā, veidojot finansiālo deficitu 892,1 milj. lati, jeb 6,7% no IKP, kas ir ievērojamī vienādākā 2008. gadā (3,3% no IKP). 2010. gada janvārī-februārī konsolidētajā kopbudžetā bija 17,2 milj. latu deficitus.

Gandrīz 75% no visiem budžeta ieņēmumiem veido nodokļi, kas 2009. gadā bija 3515 milj. latu. Lai gan tika paceltas atsevišķu nodokļu likmes, nodokļu ieņēmumi samazinājās par 25,8%. To noteica ekonomisko aktivitāšu mazināšanās – mazumtirdzniecības apgrozījuma krītums, bezdarba pieaugums u.c.

2009. gadā turpināja augt izdevumi subsīdiām un dotācijām. Salīdzinot ar 2008. gadu, šie izdevumi

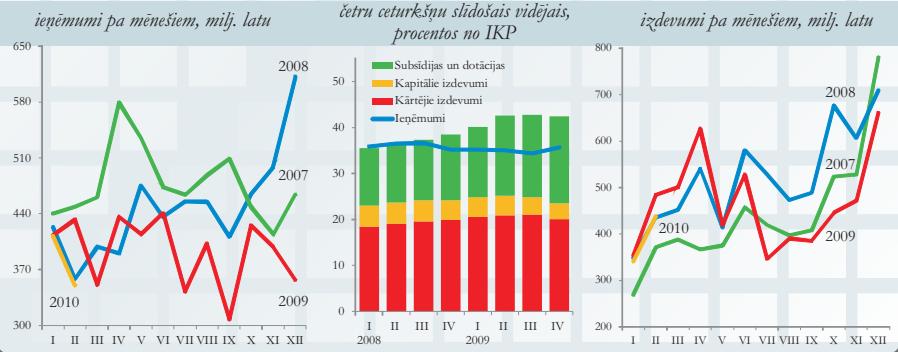
pieauga par 6,5%, kas ir saistīts ar augošo bezdarbnieku skaitu un izmaksātajiem bezdarbnieku pabalstiem, no sabiedriskā sektora atbrīvot darbinieku atlaišanas pabalstu izmaksām, kā arī citiem sociālajiem pabalstiem. Izdevumi subsīdiām un dotācijām veido gandrīz pusē no visiem izdevumiem.

Lai samazinātu budžeta izdevumus, ir veikta valsts pārvaldes un atsevišķu nozaru optimizācija – ministriju darbinieku, valsts aģentūru, slimnīcu un skolu skaita samazināšana. Tāpat tiek īstenots publiskā sektora algu samazinājums.

Budžeta ieņēmumu samazināšanās valdībai liek īs-tenot budžeta deficitā ierobežošanas politiku, kas īsterminā rada papildu spiedienu uz iekšējā pieprasījuma samazināšanos un iekšējā tirgus sašaurināšanos.

Nākamajiem gadiem valdība ir izvirzījusi mērķi – 2010. gadā nodrošināt budžeta deficitu 8,5% no IKP, 2011. gadā – zem 6% no IKP un 2012. gadā – zem 3% no IKP, lai 2014. gadā Latvija varētu ieviest euro.

Valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi un izdevumi

Iedzīvotāju ienākumi

2009. gadā būtiski sarukā iedzīvotāju ienākumi, ko ietekmēja gan nodarbinātības, gan darba samaksas samazinājums. Līdz ar budžeta konsolidācijas pasākumiem 2009. gadā būtiski tika samazināta darba alga sabiedriskajā sektorā strādājošajiem. Algas 2009. gadā bija vidēji par 10,9% mazākas nekā gadu iepriekš. Savukārt privātajā sektorā algu samazinājums nebija tik būtisks (2009. gadā par 1%), jo uzņēmēji, lai samazinātu savas izmaksas priekšroku deva nodarbināto skaita samazinājumam. Visbūtiskāk privātajā sektorā bruto darba samaksas samazinājās lauksaimniecības, tirdzniecības, finanšu starpniecības, kā arī atsevišķā komercpakuļpojumu nozarē. Apstrādes rūpniecībā 2009. gadā vidējā bruto darba samaksa sarukā par 2%, turpretī transporta nozarē algas saglabājās iepriekšējā gada līmenī. Kopumā tautsaimniecībā 2009. gadā vidējā bruto darba alga samazinājās par 3,9% un bija 461 lats, pretstatus 479 latiem 2008. gadā.

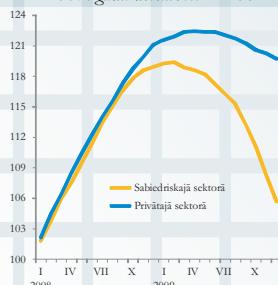
Būtiskāk 2009. gadā samazinājās reālā darba alga (par 5,6%, salīdzinot ar 2008. gadu), jo vidējais cenu līmenis bija lielāks nekā vidēji 2008. gadā. Savukārt 2009. gada beigās deflācija pozitīvi ietekmēja reālās darba algas izmaiņas.

Pensijas vecuma iedzīvotāju ienākumi 2009. gadā kopumā ir pieaugaši, vidējās vecuma pensijas apmērs 2009. gadā ir palielinājies par 16,1%, salīdzinot ar 2008. gadu. Vecuma pensijas strauji pieauga gada pirmajā pusē, bet 2009. gada otrajā pusē tās samazinājās, ko noteica izmaiņas likumdošanā – strādājošiem pensionāriem pensijas tika samazinātas par 70%, bet nestrādājošiem par 10 procentiem. Sākot ar 2010. gada februāri ir atcelti likumdošanā noteiktie pensiju izmaksas ierobežojumi un uzsākta pensiju izmaksu pilnā apmērā. Savukārt no 2010. gada aprīļa tiks uzsākta iekavēto pensiju izmaksa.

Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa

12 mēnešu slidošais vidējais indekss,
2007. gada decembris = 100

Reālās darba algas un
privātā patēriņa dinamika

Nodarbinātība un bezdarbs

Ekonomisko aktivitāšu kritums ir negatīvi ietekmējis darba tirgū. 2008. gada nogalē un īpaši 2009. gada pirmajā pusē strauji samazinājās nodarbināto skaits un pieauga bezdarbs. 2010. gada sākumā nodarbinātības un bezdarba rādītāji turpina paslīktināties, bet vairs ne tik strauji.

Būtiski krītējot darbaspēka pieprasījumam, nodarbināto skaits 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, samazinās par 137,5 tūkstošiem jeb 12,2%. Visbūtiskāk nodarbinātības sarukumu 2009. gadā ietekmēja darbaspēka pieprasījuma samazināšanas būvniecības, rūpniecības, tirdzniecības nozarēs, kā arī valsts pārvaldē.

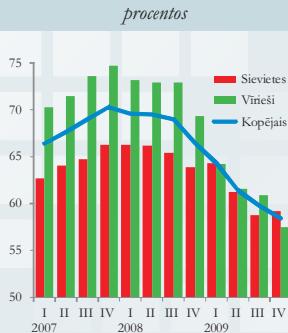
Līdz ar nodarbinātības samazināšanos strauji ir audzis bezdarbs. Pēc Nodarbinātības Valsts aģentūras datiem 2009. gada beigās bija reģistrēti 178,2 tūkst. bezdarbnieku, kas bija 15,9% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotajiem valstī. 2009. gada nogalē ik mēnesi bezdarbs pieauga gandrīz par 1 procentpunktu. Reģistrētā bezdarba pieauguma tempa 2010. gada

sākumā ir kļuvis lēnāks – janvārī un februārī mēnesā laikai bezdarba pieaugums bija attiecīgi 0,6 un 0,5 procentpunktus. 2010. gada marta sākumā reģistrētā bezdarba līmenis ir sasniedzis 17,1% – reģistrēti ir 192 tūkst. bezdarbnieki.

Pēc darbaspēka apsekojuma datiem, darba meklētāju skaits 2009. gada 4. ceturksnī bija 229,4 tūkst. (19,7% no ekonomiski aktīviem iedzīvotajiem) un bezdarba līmenis gada laikā ir pieaudzis par 9,8 procentpunktiem. Jāatzīmē arī tas, ka ekonomikas lejupslīde ir būtiski ietekmējusi iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits gada laikā ir samazinājies par aptuveni 3% un 2009. gada 4. ceturksnī bija 1162 tūkstoši.

Samazinoties darbaspēka pieprasījumam ir sarucis brīvo darbvielu skaits. 2009. gada 4. ceturksnā beigās valstī bija tikai 1732 brīvās darbvetas un, salīdzinot ar 2008. gada beigām, to skaits ir samazinājies vairāk kā 3 reizes.

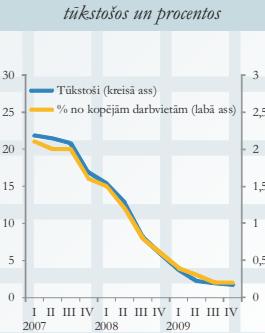
Nodarbinātības līmenis

Bezdarba līmenis

Brīvās darbvetas

Baltijas valstis. Svarīgākie sociālekonomiskie rādītāji

	Igaunija	Latvija	Lietuva
Teritorija, tūkst. km ²	45,2	64,6	65,3
Iedzīvotāju skaits 2010. gada 1. janvārī, tūkst.	1340,4	2248,4	3329,0
Iekšzemes kopprodukts, % pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu			
2008. gads	-3,6	-4,6	2,8
2009. gads	-14,1	-18,0	-15,0
2009.g. III cet.	-15,6	-19,0	-14,2
2009.g. IV cet.	-9,5	-16,9	-12,8
Apstrādes rūpniecības produkcijas kopapjomis, % pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu* (darba dienu izlīdzinātais indekss)			
2008. gads	-5,1	-4,7	5,5
2009. gads	-26,1	-17,7	-14,6
2009.g. III cet.	-27,1	-15,5	-15,1
2009.g. IV cet.	-14,9	-8,3	-8,2
Bezdarba līmenis (darba meklētāju īpatsvars % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem)**			
2008. gads	5,5	7,5	5,8
2009. gads	13,8	16,9	13,7
2009.g. III cet.	14,6	18,4	13,8
2009.g. IV cet.	15,5	19,7	15,6
Patēriņa cenu pārmaiņas, % pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu			
2008. gads	10,4	15,4	10,9
2009. gads	-0,1	3,5	4,5
2009.g. III cet.	-1,1	1,6	2,8
2009.g. IV cet.	-2,0	-1,1	1,4
Ražotāju cenu pārmaiņas rūpniecībā, % pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu			
2008. gads	7,1	11,8	18,2
2009. gads	-0,5	-4,7	13,3
2009.g. III cet.	-1,6	-8,6	-19,1
2009.g. IV cet.	-2,0	-8,6	-8,2

* Īstermiņa statistikas dati; ** Eurostat dati: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>